

EL "DISCURSO SOBRE LA EDUCACIÓN QUE SE DIRIGE A LOS PADRES Y AYOS" DE MOSSÈN CIRUS VALLS I GELI, DE L'ANY 1790

No fa pas massa dies que Modest Prats escrivia a propòsit de Narcís Julià, professor de l'Estudi General de Girona: «Haurem trobat una anella més d'una cadena d'inclits clergues gironins que ocupen un lloc clau en la cultura catalana del segle XVIII?»¹ La llista de clergues era llarga: Antoni de Bastero, Francesc Ifern, Josep Ullastre, Baldiri Reixach...

Amb posterioritat a aquesta pregunta de M. Prats, i en ocasió de la meua investigació sobre *L'ensenyament a Girona al segle XVIII*, afirmava: «considero que hi ha altres noms, també de clergues, que poden augmentar la llista de capellans il·lustrats»,² i citava els noms dels professors de les escoles de llatinitat de l'Ajuntament gironí, mossèn Gabriel Casanovas i mossèn Ramon Coma i Coll. Igualment parlava de mossèn Cirus Valls i Geli, autor del llibre intítulat *Mé todo práctico y fácil para promover los estudios de latinidad y bellas letras*.

La finalitat d'aquesta comunicació és donar a conèixer un aspecte, fins ara inèdit, de l'obra d'aquest clergue. Es tracta, en concret, del *Discurso sobre Educación que se dirige a los padres y ayos* contingut en un dels volums del llibre que acabo d'esmentar.

Abans, però, de conèixer la seva obra, el seu pensament sobre l'educació, exposo les dades que he trobat referents a la seva vida. Abans de saber què ha fet mossèn Cirus Valls, sapiguem qui era.

¹ A. ROSSICH, *Una poètica del barroc. El "Parnàs Català"*. Col·legi Universitari de Girona, Girona, 1979, Pròleg de M. Prats, p. XLV.

² SALOMÓ MARQUÈS I SUREDA, *L'ensenyament a Girona al segle XVIII*, 1, Tesi doctoral, Departament Ciències de l'Educació, Universitat Autònoma de Barcelona, 1981, pàg. 336. (En premsa).

Mossèn Cirus Valls i Geli.

No són pas abundants les dades referents a mossèn Valls. La primera dada certa trobada a l'arxiu de la Biblioteca del Seminari gironí és que dit mossèn regeix la càtedra de retòrica del col·legi tridentí des de l'any 1770 fins el 1791. En l'encapçalament del llibre, ell mateix diu que és beneficiat de la catedral de Girona, examinador sinodal del bisbat i de la jurisdicció castrense, així com qualificador del Sant Ofici pel Principat de Catalunya. El 18 de juny de 1789 promou a la canongia de la catedral de la Seu d'Urgell, deixant vacant el «beneficio primero, llamado de Santo Domingo, perpetuamente afecto al magisterio de retórica del Real Colegio Tridentino».³ Membre de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, el 28 de gener de 1807 hi presenta una comunicació intitolada *Notícia de les guerres contra els musulmans a fora de Catalunya, on es varen distingir prínceps catalans*.

El fet de la seva llarga estada com a professor del Seminari de Girona permet que el considerem gironí de fet, malgrat desconèixer el lloc del seu naixement.

L'obra.

L'obra que estudio en aquesta comunicació és una part del llibre, escrit mentre és professor del Seminari de Girona, intitolat *Método práctico y fácil para promover los estudios de latinidad y bellas letras*. Es tracta d'una obra en tres volums, el primer de 355 pàgines, el segon de 395 i el tercer de 430. S'edità per primera vegada l'any 1790 a Barcelona, a la impremta de Francisco Surià y Burgada.

El títol de l'obra específica que es tracta d'un mètode per promoure els estudis de llatinitat. Al llarg dels tres volums hi ha nombroses referències a temes generals d'educació i, a més, tota la primera part del primer, les 213 primeres pàgines, estan dedicades íntegrament a parlar d'educació. Es tracta d'un «Discurso preliminar sobre Educación que se dirige a los padres y ayos».

La versió íntegra d'aquesta obra l'he poguda consultar a la biblioteca privada de la família Ciurana de Riudellots de la Selva;

³ Arxiu Diocesà de Girona, Sèrie Manuals 502 s/n.

a les biblioteques de Girona n'hi ha algun volum solt, però no m'ha estat possible —ara per ara— de trobar-hi l'obra completa.

Sobre la importància de l'obra, puc dir que en el Pla d'Estudis de les escoles de llatinitat de l'Ajuntament de Girona de l'any 1791, l'any següent a la seva impressió, hi consta com a llibre recomanat als alumnes de retòrica.

Continguts.

El primer volum és dividit en dues parts. En la primera tracta d'educació, mentre que la segona fa referència a la literatura. El segon volum consta de quatre parts: les dues primeres són dedicades a la llatinitat, la tercera a l'eloqüència i la quarta, i última, a la poesia. El tercer volum és dedicat exclusivament a recopilar fragments d'obres d'autors llatins.

Vegem amb detall l'índex dels tres volums:

Volum primer.

Prólogo.

Discurso preliminar sobre educación.

Primera parte. La formación de las costumbres.

- I. Idea de la educación.
- II. Progresos de las artes y ciencias en España.
- III. Importancia de la educación.
- IV. Fundamentos de la educación.
- V. Motivos de su decadencia.
- VI. Utilidad y dificultades de este discurso.
- VII. La educación vulgar reprobada.
- VIII. Conducta de un buen ayo a los principios.
- IX. Trabaja en sondear sus inclinaciones.
- X. Les manifiesta los funestos efectos de las pasiones.
- XI. Modo con que corrige sus pasiones.
- XII. Los hace irreconciliables con la mentira y amantes de la verdad.
- XIII. El ayo nunca engaña a sus pupilos.

- XIV. Alguna vez les disimula la verdad.
- XV. Destierra de ellos todo chisme.
- XVI. Trazas para sugetarles al imperio de la razón.
- XVII. La infancia es la edad propia par la instrucción.
- XVIII. Los acostumbra a la más puntual obediencia.
- XIX. Motivos que obligan al cumplimiento de la obligación.
- XX. Les forma hombres de bien.
- XXI. Les da otros principios de religión.
- XXII. Prosigue el mismo asunto, donde se habla de la verdadera devoción.
- XXIII. Se concluye la materia antecedente.
- XXIV. El ayo ha de hacerse estimable.
- XXV. La amabilidad es necesaria en un ayo.
- XXVI. Se vale de las ocasiones para instruirles.
- XXVII. Aparta de su espíritu toda falsa idea.
- XXVIII. No pretende mudar, sinó rectificar su carácter.
- XXIX. Alaba lo bueno que tienen.
- XXX. Los preserva de malas compañías.
- XXXI. Impide las conversaciones familiares y secretas de los niños entre sí.
- XXXII. Mantiene su inocencia.
- XXXIII. Les inspira modestia y recato.
- XXXIV. Una sobrada desconfianza en el ayo es dañosa.
- XXXV. Pone a su vista las fatales resultas de la afición al juego.
- XXXVI. Satisfacción de los padres en vista de la educación que se va dando a sus hijos.
- XXXVII. Precauciones para mantener la salud.
- XXXVIII. Reglas para hacerles cortesés
- XXXIX. No los quiere reposados antes de tiempo.
- XL. No les sobrecarga de instrucciones.
- XLI. Modo de reprender y castigar.
- XLII. Elección del ayo.
- XLIII. Los padres debieran ser los ayos de sus hijos.

XLIV. Los padres deben siquiera ser los directores de los ayos.

XLV. Padres y ayos han de andar acordes en la educación.

XLVI. Educación de las niñas.

XLVII. El ayo se vale de un criado de su satisfacción.

Parte segunda. La Literatura.

I. Principios para hacer la instrucción literaria.

II. Industrias para hacer atentos a los niños.

III. Les inspira el amor al trabajo.

IV. Arreglo de las ocupaciones del día.

V. Preparación antes del estudio.

VI. Les enseña a leer.

VII. Les enseña a escribir.

VIII. Les da los principios de varias ciencias.

IX. La lógica.

X. La moral.

XI. La metafísica.

XII. La física.

XIII. La matemática.

XIV. La teología.

XV. La geografía.

XVI. La cronología.

XVII. La historia.

XVIII. La historia sagrada.

XIX. La historia eclesiástica.

XX. La historia de los santos.

XXI. La historia profana.

XXII. Las antigüedades.

XXIII. La fábula.

XXIV. La jurisprudencia.

XXVI. La medicina.

XXVI. La economía.

XXVII. La política.

XXVIII. La araldica.

- XXIX. La lengua latina.
- XXX. La retórica y poesía.
- XXXI. Varios idiomas.
- XXXII. Varias ciencias a un tiempo.
- XXXIII. Encarga el preceptor a un discípulo que enseñe a los demás.
- XXXIV. La facultad a que por profesión se dedicare cada uno.
- XXXV. Daños que resultan de una mala educación.
- XXXVI. Frutos de una buena educación.
- XXXVII. Conclusión.

Volum segon.

Primera parte de la Latinidad.

- I. Expresiones latinas.
- II. Rudimentos del idioma latino.
- III. Elección de las obras, que deben traducirse en las dos clases de latinidad.
- IV. Traducción y explicación de los libros que se vierten.
- V. Modos de componer en latin.
- VI. El modo de corregir las composiciones en todas las clases.
- VII. Historia de la Religión.
- VIII. La Civildad.
- IX. Método de castigar y reprender.

Parte segunda de la Latinidad.

- I. Preceptos de la Sintaxi.
- II. Reglas de la Prosodia.
- III. Traducción de las obras latinas.
- IV. Explicación de las obras que se traducen.
- V. Composición de temas.

Tercera parte de la Elocuencia.

- I. Preceptos de la retórica.
- II. Traducción de las obras elocuentes.
- III. Explicación de lo contenido en estas obras.

- IV. Antigüedades romanas.
- V. Los más bellos pasages de los escritores.
- VI. Composición latina.
- VII. Composición española.
- VIII. Modos de imitar para la composición.
- IX. Egercicios literarios.

Cuarta parte de la Poesia.

- I. Preceptos poéticos.
- II. Traducción de los poetas.
- III. Explicación de los poetas.
- IV. La fábula.
- V. Composición en verso latino.
- VI. Composición en verso español.
- VII. Conclusión.

Volum tercer.

Expresiones recopiladas de las obras siguientes.

- I. De las comedias de Terencio.
- II. De las fábulas de Fedro.
- III. De la historia sagrada de Sulpicio Severo.
- IV. De la historia romana de Eutropio.
- V. De la historia de Aurelio Vivtor.
- VI. De la historia de los ilustres Generales Griegos de Nepote.
- VII. De los hechos de Alejandro por Curcio.
- VIII. Del trabajo de agricultura por Columela.
- IX. De la historia de los Emperadores Romanos por Suetonio.
- X. De la conjuración de Catilina y guerra de Jugurta por Sallustio.

Amb una lectura atenta d'aquest llarg índex ens podem fer una idea cabal del contingut d'aquest llibre i veure com, a més dels estudis de llatinitat: gramàtica, retòrica i poesia, l'autor proposa altres qüestions a estudiar. Ben segur que la seva condició de capellà el devien portar a insistir en l'ensenyament de la història sagrada i a preocupar-se per l'educació en general. Quant al tractat preli-

nar d'educació adreçat especialment als pares i preceptors, considero important subratllar els aspectes següents:

1. Es tracta d'unes llargues consideracions sobre educació pensant amb els pares i els preceptors. No hi ha referència als mestres públics —com és el cas de les *Instruccions per a l'ensenyança de minyons* del capellà gironí Baldiri Reixac. És tracta, doncs, de consideracions educatives adreçades a aquelles persones que tenen cura de l'ensenyament privat.

És sabut que en aquesta època, a més de l'ensenyament públic a càrrec de l'Ajuntament que cada vegada anava adquirint més relleu, hi havia ensenyament privat, especialment destinat a les famílies benestants. Els fills d'aquestes famílies eren, molt sovint, educats a casa seva per un preceptor que cuidava de donar-los un ensenyament globalitzat. Mossèn Cirus Valls escriu el discurs educatiu pensant en aquests pares que tenen preceptors a casa seva. No hi he trobat en tot el discurs cap referència concreta als mestres públics. De totes maneres, no podem oblidar que el llibre, els tres volums que formen el llibre, és recomanat en el Pla d'Estudis municipal de l'any 1791. L'Ajuntament considera que els continguts del llibre són bons i que és un bon llibre de text que han de fer servir els mestres públics. També el discurs educatiu? Ben segur.

2. La intenció de l'autor no és la de fer un tractat complet d'educació: «insinuaré algunos puntos, que sirvan no de un tratado completo de educación, sino de reflexiones sueltas, que me han parecido muy acomodadas para servir, como preliminar, a los estudios, por ser constante que faltando estos principios en las costumbres, no hay que esperar progresos en las letras».⁴

El reverend escriu aquests consells perquè està convençut de la importància cabdal de l'educació en ordre a millorar l'estat general de la societat, perquè «apenas se hallará uno [parla dels pares] a quien una triste experiencia no haga ver que todos los desórdenes, que cada dia sucedan en el mundo, vienen de una mala, o mal dirigida crianza».⁵

Hi ha un altre motiu poderós que el porta a escriure aquest discurs educatiu i és que, tot i que hi ha bons llibres sobre educa-

⁴ CIRO VALLS GELI, *Método práctico y fácil para promover los estudios de latinidad y bellas letras*, I, Barcelona, Imp. Francisco Suriá, 1790, pàg. 26. En les cites d'aquest llibre he respectat la puntuació original, així com l'accentuació i l'ortografia.

⁵ Idem., pàg. 10.

ció «siempre he hechado [de] menos un resumen de ellos acomodado a la nación, que pudiese servir de pauta a los padres y ayos». ⁶ A més, resulta que els tractats i manuals d'educació no són fàcils de trobar, ja que, segons mossèn Cirus, estan guardats amb molta cura en les biblioteques com aquell que guarda un gran tresor, d'altres no són útils perquè no són escrits «en nuestro idioma» i, finalment d'altres «no son propios para toda clase de gentes» o «no forman un plan perfecto como convendria, o son sobrado difusos o demasiado diminutos». ⁷

Queda molt clar que quan parla de l'idioma fa referència a la llengua castellana. No diu res de la llengua catalana; en això difereix de Baldiri Reixac. Que un professor de retòrica no faci esment de la llengua catalana cal interpretar-ho com un senyal que les normes reials sobre la implantació de la llengua castellana anaven essent efectives?

Per altra part, pel que diu sembla ser que, tot i que només pretén donar alguns consells sobre educació, en el fons la seva pretensió és la de fer un veritable tractat d'educació.

3. Entre els manuals que cita fa referència als de «Mr. Rollin en su tratado de estudios», al de «Mr. Pluche en su espectaculo», al de «Mr. de Salignac de la Motte Fenelon en su Telemaco» i al del «Abate Fleuri en su tratado de la eleccion y metodo de estudios». Aquesta relació demostra que mossèn Valls coneixia bé els manuals educatius clàssics i de més difusió que s'havien editat al país veí i, que per altra part, ja eren coneguts a casa nostra.

Referent a Mr. Rollin, es tracta del rector de la Universitat de París, Charles Rollin, autor del *Traité des Etudes ou de la manière d'enseigner et d'étudier les belles lettres par rapport à l'esprit et au coeur* (París, 1726, 4 vol.). Sorprèn veure com és conegut al bisbat de Girona aquest autor i el seu *Traité des Etudes*. El cita mossèn Valls en el text que estem estudiant. Per altra banda mossèn Gabriel Casanovas, professor de retòrica durant el trienni 1772-1775 a les escoles de l'Ajuntament gironí el fa servir per confeccionar el Pla d'Estudis de Llatinitat que li ha encomanat el consistori: «en esta obra difícil, no fiándome de mis cortos talentos, he epilogado lo mejor del Sr. Pulche, de Mr. Rollin...». ⁸

⁶ Idem., pàgs. 19-20.

⁷ Idem., pàg. 20.

⁸ Arxiu Històric Municipal de Girona, lligall Instrucció Pública 40 s/n.

No oblidem que, a més, Rollin no solament és conegut per Baldiri Reixac, sinó que el seu *Traité des Etudes* algunes vegades és traduït al peu de la lletra pel rector d'Ollers en les *Instruccions per a l'ensenyament de minyons*. Altres vegades l'illustre pedagog, donant proves de bona aptitud pedagògica, adapta el text de Rollin a la situació de casa nostra aprofitant-ne les idees centrals.⁹

En el text que acabo d'esmentar de mossèn Gabriel Casanovas per confeccionar el Pla d'Estudis de Llatinitat de l'any 1774, es cita també al Sr. Pulche, el qual també és citat per mossèn Cirus Valls. Es tracta del francès Noël-Antoine Pluche, autor del llibre *Spectacle de la nature ou entretiens sur l'histoire naturelle et les sciences* (París, 1732, 9vol.).

Tant Rollin com Pluche són notoris jansenistes. No oblidem el que diu Miquel Batllori quan manifesta que les idees filojansenistes han entrat en els ambients cultes del clergat gràcies als llibres i revistes que arriben de França i d'Itàlia. El fet que Girona sigui un bisbat fronterer, lloc de pas per entrar i sortir de França, ben segur que el beneficia en aquest aspecte cultural.

El tractat de l'abat Fleury és el *Traité du choix et de la méthode des études* (París, 1686). A casa nostra Claude Fleury és més conegut pel seu catecisme: *Catecismo histórico o Compendio de la Historia Sagrada y de la doctrina cristiana*. Aquesta obra seva i el catecisme de Josep Pinton poden considerar-se catecismes clàssics. El rei Carles III en la seva Real Provisió de l'any 1771 els declara pràcticament catecismes oficials per a les escoles de primeres lletres. El catecisme de Fleury era usat a l'escola major de gramàtica de Girona, l'any 1797, com a llibre pels exàmens.¹⁰

De les obres fins ara esmentades hi ha documents que acrediten que eren conegudes i utilitzades a Girona per professors i mestres. És la primera vegada —de moment— que trobo consignat el *Télémaque* (París, 1699) de François de Salignac de la Mothe Fénelon.

Sigui com sigui, els manuals citats per mossèn Cirus Valls són manuals d'educació tradicionals en el sentit que no són novetats d'última hora, sinó que fa temps que són coneguts i, alguns, usats en l'ensenyament.

⁹ Cfr. SALOMÓ MARQUÈS, "Estudi comparatiu de les "Instruccions" de Baldiri Reixac i del "Traité des Etudes" de Charles Rollin", in *Comunicacions de les III Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans*, Girona, 1979.

¹⁰ Arxiu Històric Municipal de Girona, Manual d'Acords 1797, f. 96.

4. *L'educació de les noies.*

En el Discurs educatiu hi ha alguns aspectes concrets que mereixen una atenció especial. Un d'aquest és el que es refereix a l'educació de les noies. És un dels capítols més extensos d'aquesta primera part: 17 pàgines.

L'autor manifesta des de bon començament «la igualdad que tienen las mugeres con los hombres en las prendas intelectuales; de modo que harían tanto, o mas que estos, si tubiesen la misma educación».¹¹ Aquesta afirmació de la igualtat d'educació dels nois i les noies no és nova: quatre lustres abans, un altre clergue gironí —Baldiri Reixac— ja l'havia feta tot manifestant que «lo esperit de las donas, es tant capàs de apendre las sciencias, com lo esperit dels hòmens».¹²

De totes maneres, encara que l'afirmació és la mateixa, no crec que Reixac i Valls pensessin amb les mateixes destinatàries. Mentre que Reixac la fa pensant en les noies que han d'anar a les escoles dels pobles, Cirus Valls escriu pensant en les noies de famílies benestants i nobles, i així posa per model a dues dames: «Esta es la Serenisima Señora Infanta Doña Carlota Joaquina, dignisima hija de nuestro Catolico Soberano Don Carlos Cuarto, y aora esposa del Serenisimo Señor Don Juan, Principe del Brasil (...). La segunda es la Excelentisima Señora Doña Maria Isidra de Guzman y de la Cerda, hija de los Excelentisimos Señores Marqueses de Montealegre, Condes de Oñate, quien en la edad de diez y siete años recibió los grados de maestra y Doctora en filosofia y letras humanas en la Universidad de Alcalá».¹³

Quins consells dóna als pares en vista a l'educació de les seves filles? Doncs criteris en consonància amb la seva condició de capellà i a l'època que escriu. Vegem-ne alguns.

Educar-les en la modèstia, res de vanitat i afició als vestits i luxes, sobretot ara que hi ha tanta gent que passa fam i és pobre. No permetre a les noies que vagin als saraus i comèdies; que no tractin amb persones mal educades. Que s'acostumin al treball, a una vida ocupada en les feines de la casa «pues que estan destinadas al cuydado de la familia».

¹¹ CIRO VALLS GELI, *Método práctico...*, oc. cit., pàg. 199.

¹² BALDIRI REIXAC, *Instruccions per a l'ensenyança de minyons*, Barcelona, Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, 1923, pàg. 15.

¹³ CIRO VALLS GELI, *Método práctico...*, oc. cit., pàgs. 198-199.

Aquesta educació cal fer-la a base d'un tracte bondadós; d'aquesta manera hom els hi farà amable la virtut. Sempre se'ls ha de parlar afablement; res de crits ni males maneres, que són fruit del caprici o de l'humor d'aquell moment.

Quin és el procés que cal seguir en l'educació? Quan les nenes són petites cal educar-les com als infants donant-los els principis bàsics de moral. «Algo mas grandecitas deben oír aquellas generales instrucciones que sirven para la conducta de la vida, según lo llevará la ocasión».¹⁴

A la fi de l'apartat, torna a insistir en la igualtat de les noies amb els nois a l'hora de rebre l'educació. Fa una excepció amb el llatí: «adornen el espíritu (les noies) con aquellas ciencias, que puedan elevarle: estas sean a corta diferencia de las mismas, a que se aplican los niños, a excepcion del latin, de que no necesitan».¹⁵

5. *La salut.*

Entre els textos coneguts fins ara que parlen d'educació i que són escrits per gironins, el discurs de mossèn Cirus Valls hi aporta una novetat. Dedicava unes pàgines a tractar aspectes referents a la salut corporal.

Primerament manifesta que el preceptor, en la seva feina educativa, no ha d'oblidar els diferents aspectes que fan referència a la salut corporal i a la formació d'un cos sa i fort. Per això ha de tenir present tot el que es refereix a la dieta, a l'exercici corporal, a l'aire, al son, a l'estat d'esperit de l'alumne. Certament que si el preceptor té cura de tots aquests aspectes de la vida de l'alumne, aquest poques vegades haurà d'anar al metge.

És primordial que hom tingui cura del menjar. «Asimismo el regimen facilita mas la curación de las enfermedades, que todos los conatos de los medicos y la virtud de los medicamentos».¹⁶

A partir dels criteris generals que dona de vigilar tot el que es refereix al menjar, l'autor ofereix alguns consells concrets al preceptor per tal que aquest els inculqui als seus alumnes.

Des de la més petita infantesa ha d'educar-los en la sobrietat a l'hora del menjar; res de premis i de càstics amb el menjar. Atenció amb la qualitat dels aliments: «es cierto, que para uno que

¹⁴ Idem., pàg. 206.

¹⁵ Idem., pàg. 208.

¹⁶ Idem., pàg. 162.

padezca por la sobrada, o la poca cantidad, hay diez enfermos por la mala calidad de la comida».¹⁷ Assenyades paraules, que lamentablement encara tenen actualitat dos-cents anys després d'ésser escrites.

Continuant amb el menjar, recomana la barreja de verd i carn; millor que no mengin «las viandas muy sazonadas, saladas y secas al humo, como las comidas crasas, los caldos fuertes, las sopas ricas, y otros alimentos semejantes»,¹⁸ ja que, si aquests aliments són permesos a les persones adultes, el preceptor no ha d'oblidar que es tracta d'infants amb una complexitat encara en desenvolupament.

L'equilibri en el menjar és important. Ho acabem de veure. De totes maneres «las cosas que concurren a hacer la vida del hombre brebe y miserable, ninguna tiene mayor influjo que la falta de ejercicio».¹⁹ Per això el preceptor vigilarà que els nois no estiguin molta estona parats; han de córrer i fer jocs actius. Ha de vigilar que no estiguin en espais tancats, ja que el tancament fomenta el contagi de malalties. Una hora a l'aire lliure equival a deu hores tancat entre parets. Si, per les raons que sigui, els nois no poden sortir a l'aire lliure, cal que el preceptor els faci saltar i moure's en una sala gran.

Quan al son, s'ha de mirar que dormin en habitacions espaioses; millor un per habitació, ja que d'aquesta manera l'aire no es carrega tant.

Acaba aquest capítol aconsellant que tots els nens s'haurien de criar «como la gente del campo de algunas conveniencias cria a los suyos».²⁰

Ja he dit que és la primera vegada que trobo en un manual d'educació d'aquesta època, i de casa nostra, un apartat exprés dedicat a la salut. El fet diu molt a favor de la inquietud pedagògica de l'autor. Mossèn Cirus Valls donant prova de sentit comú diu que pel que respecta a aquest apartat «me ha guiado un habil professor de medicina». Malauradament no anomena el seu consultor.

¹⁷ Idem., pàg. 163.

¹⁸ Idem., pàg. 165.

¹⁹ Idem., pàg. 168.

²⁰ Idem., pàg. 169.

Cloenda.

Seria molt interessant un estudi dels continguts que exposa l'autor referents a la llatinitat, però això ens portaria a un treball que supera l'àmbit d'aquesta comunicació.

L'única pretensió d'aquestes pàgines eran donar a conèixer la figura d'un clergue gironí que, a finals del segle XVIII, escriu un discurs sobre educació com a pròleg d'un tractat de llatinitat.

Des del punt de vista de l'educació, la novetat que aporta als anteriors textos educatius són les pàgines dedicades a la salut del cos, que s'han de valorar molt positivament, tant pel seu aspecte de novetat com pel seu contingut. Podem considerar-lo com un precursor dels mestres i professors que en l'actualitat malden per introduir la higiene i la prevenció sanitària a les escoles.

Per altra part, el seu discurs pedagògic és important perquè està dedicat als pares i preceptors. No es tracta d'un manual pensat per als mestres públics, sinó que va adreçat a l'ensenyament privat, important en el segle XVIII, i en el qual no és pas que abundin els manuals i tractats i discursos d'educació.

No tinc cap dubte a considerar mossèn Cirus Valls i Geli com una anella més d'aquella cadena de clergues gironins inquiets de què parlava en començar aquesta comunicació i que ens permet d'anar veient amb més optimisme aquest segle que tant sovint ens han presentat com una època de decadència absoluta.

SALOMÓ MARQUÈS I SUREDA